

Diferențe de gen în educația copiilor și implicațiile lor asupra succesului școlar

Prof.înv.preșcolar Caraș Veronica
Grădinița cu Program Normal Senereuș, Mureș

„Copilul post-oedipian intră în sistemul educației formale clar caracterizat ca băiat sau fată, dar în afară de aceasta rolul său nu este încă diferențiat. Procesul de selecție, prin care persoanele vor alege și vor fi alese pentru categorii de roluri, abia acum începe.” (Talcott Parson)

Diferența dintre rezultatele școlare ale fetelor și băieților a constituit una dintre principalele teme de cercetare în domeniu. Inițial, concluziile formulate au fost în favoarea băieților la discipline precum matematica sau alte științe exacte. Cercetările însă au arătat că acest avantaj relativ al băieților nu pornește de la diferențe reale între capacitățile sau aptitudinile școlare ale elevilor aparținând celor două genuri, ci reproduce diferențe de gen construite social. Cercetările din ultimii ani au subliniat discrepanțele între rezultatele școlare în sensul rezultatelor mai bune pe care le obțin fetele în mod constant. Acestea sunt explicate din nou ca fiind rezultatul unor construcții sociale care nu țin de capacitățile reale ale celor două genuri, ci de factori exteriori, printre care se numără și așteptările diferite pe care cadrele didactice le au de la fete, respectiv de la băieți.

Culturile întrețin diverse astfel de stereotipuri, acestea impunând anumite atitudini, valori obiectivate în comportamente. De pildă, stereotipurile culturale cele mai frecvente despre bărbați sunt: agresivitatea, stăpânirea de sine, răceala, ambiția, competitivitatea, obiectivitatea, raționalitatea, independența și dominarea. În schimb, femeile sunt orientate spre sentiment, grijă, aspectul exterior, dependență și locvacitate.

Copiii învață încă de la vârste foarte fragede ce înseamnă să fii băiat sau fată, fiind expuși la mai mulți factori care le influențează atitudinile și comportamentele cu privire la rolurile de gen. Acestea sunt învățate pentru prima oară în mediul familial și apoi întărite și menținute de grupul de prieteni, de mediul grădiniței, de emisiuni TV. Cel mai des întâlnit astfel de stereotip, la vârste foarte mici, este cel referitor la îmbrăcăminte, fetele se îmbracă în roz, iar băieții în albastru.

Succesul școlar mai mare al fetelor s-ar putea datora și faptului că ele sunt puse foarte devreme în situația de a-și asuma roluri autonome care implică responsabilitate personală, suplinind adultul în diferite activități (supravegherea și îngrijirea fraților mai mici, întreținerea curățeniei locuinței, așezarea și strânsul mesei etc.). Pentru băieți autonomia și sentimentul responsabilității personale sunt întârziate de un sistem de organizare a vieții familiale în care băiatul este fie „ținut la distanță” de activitățile familiale care implică responsabilitate și autonomie, fie asistat de un adult sau de o soră mai mare, ori de câte ori participă la astfel de activități

Diferențele cele mai frecvente dintre băieți și fete, în ceea ce privește performanța școlară, se manifestă sub forma rămânerii în urmă în raport cu nivelul grupei/clasei și a repetării unui an școlar. Băieții abandonează prematur școala într-un număr mai mare decât fetele, în timp ce numărul fetelor care obțin o diplomă de absolvire a învățământului superior este mai mare decât cel al băieților. De obicei, fetele obțin note mai mari și înregistrează rate mai mari de promovare în cadrul examenelor de absolvire, ceea ce le permite să fie admise în programele universitare pe care le doresc. Cu toate acestea, deși fetele iau în general note mai mari și pot să investească mai multe resurse în educația lor superioară, este mult mai probabil că ele vor avea o slujbă mai prost plătită și mai puțin sigură și vor fi mai predispuse să fie afectate de sărăcie.

Studiile în domniul au arătat că o bună parte din activitățile de tip școlar sunt segregate pe sexe. În acest sens, pentru fete se recomandă sporturi „ușoare”, cu nivel competitiv scăzut, iar pentru băieți cele puternic competitive. Nu de puține ori se întâmplă să nu fie valorificate aptitudini sau interese ale copilului. Un stereotip de genul ”Fetele nu joacă fotbal, doar băieții” nu permite fetelor

care ar putea ajunge campioane la acest sport să își utilizeze și să își fructifice capacitățile native. La fel se întâmplă cu baletul în cazul băieților, acestora nu li se dă voie să-l practice pentru că îi transformă în ”fete”.

Apar cerințe disproporționate față de copiii de un anumit sex: “Băieții nu au voie să plângă”, “Fetele trebuie să fie ordonate/să nvețe să gătească/ să se ocupe de curățenie”, “Băieții trebuie să fie puternici, iar fetele delicate”, “Băieții sunt mai buni la matematică/științe exacte decât fetele.”, “Fetele trebuie să fie pricepute la activități de îndemânare (cusut, de exemplu)”, iar lista poate continua). Asemenea stereotipuri stau la baza discriminării în diverse situații: fete care nu sunt încurajate să dezvolte o carieră în domenii dominate de bărbați, sau băieți care sunt respinși social pentru că au un comportament mai “blând” decât “ar trebui”. Pentru o perioadă foarte lungă de timp, profesia de cadru didactic a fost considerată „o meserie bună pentru o femeie“. Era considerată a fi o extensie a rolului pe care femeia îl îndeplinește în familie și care este strâns legată de maternitate și grija pentru ceilalți membri ai familiei. În egală măsură, profesia de cadru didactic a avut în general un statut relativ inferior în ierarhia profesiilor, poate din și din cauza faptului că se baza în principal pe forța de muncă feminină.

Cadrele didactice joacă un rol deosebit de important în dezvoltarea capacității de înțelegere a rolurilor de gen la vârsta copilăriei. Însă uneori, cadrele didactice obișnuiesc să atribuie trăsături băieților și fetelor în timpul programului școlar, promovând astfel diverse modele de gen. Ne sunt familiare recomandările adresate băieților de a fi politicoși, cumiți sau harnici cum sunt fetele, să fie atenți, și să nu plângă pentru că sunt băieți. În schimb fetele primesc sfaturi legate de modul în care pot avea o ținută decentă, să fie ordonate, răbdătoare, să nu se lase intimidat de băieți.

Chiar și în cazurile în care cadrele didactice cred că își tratează elevii în mod egal, nu este de ignorat faptul că este mult mai probabil ca profesorii să-i mustre pe băieți și să le acorde mai multă atenție, concomitent cu crearea unui sentiment mai pronunțat de dependență la fete. Există o mare varietate de studii, provenind din mai multe țări, în care s-a arătat că ambele categorii de cadre didactice (atât femeile cât și bărbații) au tendința de a încuraja pasivitatea și conformitatea în rândurile elevelor, în timp ce apreciază, la elevi, caracterul independent și individualist.

Uneori, cadrele didactice permit băieților să afișeze o conduită mai rebelă gândindu-se că aceasta se înscrie oricum în caracterul natural al băieților după cum, din aceleași motive, se așteaptă din partea fetelor să fie mai ascultătoare și să se ocupe de activitățile mai „domestice“, cum ar fi grija față de alții sau păstrarea curățeniei în clasă. Fetele sunt în general percepute ca fiind mai cooperante și mai maleabile, în comparație cu băieții care sunt percepuți ca fiind mai siguri pe ei.

Pentru a putea evita barierele de gen din partea adulților în educația copiilor, trebuie să fim conștienți de aceste diferențe, să le cunoaștem, să le acceptăm și să acționăm pentru evitarea stereotipurilor și catalogării copiilor în funcție de gen.

Percepția pe care copiii o au despre ei înșiși este considerată a fi un element crucial pentru performanța lor școlară. Toți cei care se implică în educația copiilor, de la părinți până la cadre didactice trebuie să cunoască problematica diferențelor de gen și necesitatea valorificării sau compensării acestor diferențe.

Bibliografie:

- Balica Magdalena, Furtușnic Ciprian, și alții, *Perspective asupra dimensiunii de gen în educație*, Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, Ed. MarLink, 2004;
- Chira V. Lorena-Lavinia, *Lucrare de doctorat “Diferențe de gen în educație. Factori sociali, succes școlar și construcția genului în mediul școlar”*, Universitatea Babeș – Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, 2012.